

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בבעלי אסופות - תעניות בה"ב

אצלו שאם יצום רבים ידעו מכך האם יצא שכרו בהפסדו, והשיב רבינו זצ"ל, דבר שהוא מעיקר הדין אין להתחשב בפרסום הדבר, ותענית בה"ב הרי בעיקרו זה דין רק אנו לא נוהגים היום כן, ולכן אין להתחשב בפרסום, אבל דבר שהוא מדינא כתוב שאם ידעו מזה לא יצום (כל משאלותיו פ' וישב עמוד קס"ג).

בענין קבלת תענית בלא נדר

ק"ל (סי' תקס"ב ס"ה) דכל תענית יחיד שלא קבלו מבעו"י אינו תענית, ומובא בכמה סדורים קדמונים (סדור דה"ח סדור השל"ה ומקור חיים) אחר תפילת מנחה, יחיד שרוצה לקבל עליו תענית יאמר במנחה קודם התענית קודם יהיו לרצון רבון העולמים הרי אני לפניך בתענית נדבה למחר בלי נדר ובלוי שבועה, וכן היה דעת רבינו זצ"ל למעשה, דמהני קבלה בלא נדר, וכ"כ במכתב בעת פרוץ נגיף הקורונה שיקבלו בער"ח תענית בלא נדר. [כ"כ במכתבו בענין התענית בער"ח ניסן תש"פ ובמכתבו בער"ח אלול תשפ"א להלכה למעשה, דמהניא קבלת תענית בלא נדר]. ועי' בחיי אדם (כלל קנ"ה סמ"א) כתב אחר הנס שנעשה לו ולמשפחתו, למען ספר נפלאות ה', כדכתיב (תהילים קיא, ד) זכר עשה לנפלאותיו, קבלתי עלי ועל זרעי בלי נדר יום תענית ע"ש.

ש"ת מרבינו עם חמיו בענין זה

ובמכתב רבינו זצ"ל לחמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (נדפס באגרות וכתבים דרך אמונה אגרות הגר"ש אגרת מ"ד וכן בקובץ תשובות ח"א סימן כ"ז) מובא מכתב רבינו לחמיו זצ"ל, בעזה"ל כ"ג ניסן התשנ"ג, לכבוד מו"ח הגאון הגדול המפורסם מופת הזור והדרו שליט"א, רציתי לשאול על איזה דברים ששמעתי בשם מו"ח שליט"א ורצוני לדעת אם הם נכונים כי הרבה דברים ששמעתי משמו נבדבר אח"כ שאינו נכון, (שאלה ב) בענין קבלת תענית נשאלתי אם אפשר לקבל תענית בלי נדר ואמרתי שאפשר וראי' ממש"כ המשנ"ב (סי' תצ"ב סק"ג וסי' תקס"ב סק"ט) בשם האחרונים שאם ענה אמן אחר מי שברך שעשו בשבת לפני ה' ה"ב הוי קבלה ומ"מ אין חייב להתענות אלמא דמהני קבלה גם בלי חיוב אמנם אח"כ אמרו לי בשם מו"ח שהורה דלא מהני. ורצוני לידע אם באמת הורה כן מו"ח שליט"א. דו"ש חיים קניבסקי.

ובמכתב התשובה כתב לו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, בס"ד מוצש"ק תז"מ תשנ"ג, לחתני היקר הגאון הגר"ח שליט"א, ברכה ושלו' רב, (אות ב) קי"ל כל תענית שלא קבלו עליו מבעו"י אינו תענית, ורק בתעניות שגוזרים על הציבור אין כל יחיד צריך לקבל, מ"מ בתעניות בה"ב סגי בעניית אמן אחרי השי"ע במי שברך, הואיל ויש בהם כעין ציבור כמ"ש האחרונים ובכן מי שעונה אמן ובמחשבתו להתענות, ומתחיל בתענית בודאי א"א עוד לסגת וחייב להשלים את הצום ולכן סגי בעניית אמן, משא"כ באומר הריני מקבל עלי להתענות בלי נדר הרי בידו להתחרט בכל עת ואין זה בגדר קבלת תענית. והנני דו"ש ושלו' כל המשפחות שיחי', יוסף שלו' אלישיב.

בזמן אחד המלחמות בארץ הגיעה אלי אמא עם בתה בת השש מהדרום וסיפרה שהבת שלה נכנסת לחדה איומה כל אימת שנשמעות אזעקות. היא מתחבאת מאחורי הכורסא ולא יוצאת משם, האמא ביקשה לתת לה תרופת הרגעה. אך אני הצעתי שאשאל את פי הרב. הרב אמר: "תגידי לילדה שלכל ילד יש השגחה פרטית ואין לה מה לפחד. ה' שומר עליה" - והילדה נרגעה!

(ייש"כ גדול לידידנו הרב ד"ר משולם הרט שליט"א על מסירת הדברים)

מזכור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסבג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אונגל זצ"ל תנצב"ה

בטעם תענית בב' וה'

בלבוש (סימן תצ"ב ס"א) כתב ויש אומרים הטעם של אלו התעניות של בה"ב, הם על העתיד, משום שהאוויר משתנה באלו זמנים ויש לחוש לסכנת שינוי האוויר שיזיק ח"ו לבריות, לכן מתענין שלא יזיק להם שינוי האוויר. וע"ע במטה משה (סימן תשס"ז) לפי שאחר פסח וסוכות האוויר משתנה וגופו של אדם נחלש, שלא הורגל לאותו אויר, ולכן מתענים ומתפללים שיחזק ד' את גופנו.

והיה פעם שרבינו זצ"ל לא חש בטוב באלו הימים, ואמר אני יודע ממה זה, דאיתא בתלמוד ירושלמי יבמות (פרק טו הלכה ב) אמר רבי יוסי בי רבי בון (תהילים קמ ח) **סכות לראשי ביום נשק. ביום שהקני נושק את החורף.** הרי שבעת חילוף העונות גורם כאב ראש, ומצינו בחז"ל (כתובות ק"י ב' נדרים ל"ב ב' סנהדרין ק"א א') אמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים. [ראה בס' מנחת תודה עמוד ל"ט שאמר זה על כאב הראש שהיה לו בסוף החורף], וכעת בימי המלחמה צריך רחמים ג"כ שיהיה סכות לראשי בימי נשק שיש בימי מלחמה.

אמירת סליחות בה"ב לפני התפילה

נשאל רבינו זצ"ל, מדוע בתעניות בה"ב ושאר צומות נוהגים לומר סליחות אחרי שמונה עשרה, ואילו לפני ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים לפני התפילה או בלילה ולא לאחר שמו"ע של שחרית, והשיב, דשם מפני שזה הרבה סליחות נהגו להקדים הסליחות לתפילה, (ש"ת עזרת אליעזר תפילה ח"ב עמוד פ"ז), ולענין מקום שרוצים לומר סליחות בה"ב לפני התפילה, כתב לי רבינו זצ"ל במכתב, דבכה"ג יש להם לומר תחילה אשרי וחצי קדיש, ואח"כ תחנון וקדיש התקבל, וכמו בסליחות חדש אלול, וכמבואר בלבוש (סי' תקפ"א ס"א) דהסליחות והי"ג מידות במקום תפילה הם, ולכן י"ל פסוקים קודם כמו תקנת פסוד"ז, ותחנון וקדיש תתקבל לאחרים, (וכ"כ בש"ת עזרת אליעזר תפילה ח"ב עמוד פ"ז והביא שכן נהגו אצל מרן הגר"א"ל שטינגל זצ"ל), ובמנין שמקדימים תפילת יו"כ קטן למנחה כ' רבינו זצ"ל שלא נוהגים לומר אח"כ תתקבל כי תתקבל דמנחה קאי גם על זה, ושאינו סליחות קודם שחרית שמפסיקים הפסקה גדולה בהנחת טלית ותפילין ברכות וקרבתנות, (פתחה לסדר יו"כ קטן עם ביאורי רבינו עמוד ז').

סליחות כשיש חתן או בעל ברית

דעת רבינו זצ"ל, דגם כשיש חתן או בעל ברית וא"א תחנון אומרים כל הסליחות וגם אבינו מלכינו, ורק בסליחות של עיוה"כ מקצרים, ואמר דאף החתן עצמו והבעל ברית המנהג שאומרים, ואם מקדימין הסליחות לעלוה"ש אומרים גם תחנון בבעל ברית דאינו יום המילה, [עי' מנהגי בית הכנסת חזו"א פ"ב והערה כ"ב]. וכ' רבינו במכתב, על דברי הלוח א"י (חדש חשוון) בענין תענית בה"ב קמא שכשיש חתן אומרים עד הרחמים והסליחות וע"ש שיש המקצרים יותר, וז"ל: זה טעות ואין מקצרים מהסליחות וכ"ש שאומרים אבינו מלכנו רק תחנון אין אומרים וזה כוונת המשנ"ב (סי' קל"א סק"ח) עכ"ל, (אשי

ישראל פנ"ה הערה ק"ג).

מקום קבוע או סליחות בה"ב

נשאל רבינו זצ"ל, מי שיש לו מקום קבוע לתפלתו לתפלת שחרית במנין קבוע ושם לא אומרים סליחות של בה"ב האם להתפלל במנין הקבוע ויאמר סליחות ביחיד, או יש ללכת לבית כנסת אחר שאומרים שם סליחות, והשיב רבינו זצ"ל דישי לו להתפלל במקום אחר שאומרים סליחות, (ש"ת עזרת אליעזר תפילה ח"ב עמוד פ"ז).

אם להתענות תענית בה"ב

רבינו זצ"ל לא נהג להתענות תעניות בה"ב (אלא ד"א של הלכה פמ"ח ס"ה), וכן אביו הקה"ל לא היה מתענה (ארחות רבינו ח"ב עמוד ק"ס אות ב), ונשאל רבינו זצ"ל, בענין אברך שרוצה לצום תענית בה"ב אבל המציאות

אחרי מיטתו של המחנך הוותיק הרה"ג רבי סנדר פרייזלר זצ"ל שהיה כבנו של רבינו זצ"ל

גלב"ע ג' מר חשון תשפ"ד

הבכי והתאוששות

הרופא הרוסי צעד במהירות בקומת הפנימית-אונקולוגית בבית החולים 'שיבא' שבתל השומר, ונבלע בתוך החדר האחרון שבקומה. "פרייזלר"? שאל הרופא.

"כן". השיב ר' סנדר פרייזלר, בנינוחות. למרות קשיי הנשימה הקשים הנוראים שחש בהם.

הרופא לא הותיר אותו סקרן, ומיד אמר: בוקר טוב, ברצוני להודיע לך הודעה חשובה: ובכן, לאור כל הבדיקות ומצבך הרפואי, צר לי להודיע לך, איננו יכולים לסייע לך מבחינה רפואית. לפי ספרי הרפואה מצבך סופני, נותרו לך ימים ספורים לחיות. - -

הרופא לא חיכה לשמוע את תגובת החולה, ומיד שקע במכשיר הטלפון שלו, תוך שהוא ממלמל שהאחות הרפואית תבוא להשלים לו עוד מידע.

רבי סנדר, היה די מופתע. שלושה וחצי חודשים הוא התמודד עם המחלה הנוראה שקיננה בגופו, ואף הספיק לעבור ניתוח מורכב שהצליח, אולם הוא חשב שעוד יאריך ימים. כאשר שמע את הבשורה זלגו דמעות חמות מעיניו, אך עד מהרה התיישב עם עצמו וחשב מה רצון ה' יתברך בימים אלו.

ואז קבע כי תפקידו הוא להיפרד מבני המשפחה, ולתת הוראות מדויקות בחפציו השונים ולסדר הכנות אחרונות. הוא התיישב בגבורת נפש עצומה, וכתב מתוך שלווה נפש מכתבי פרידה לכל אחד ואחד מילדיו שיחיו, כשהוא רושם להם מילים טובות ודברי עידוד, לאחר מכן קרא לילדיו באופן אישי והסביר לכל אחד מהם את הצפוי להם, ועל כך ש"הגיע זמנו לרדת בתחנה הקרובה" כלשונו, כמו כן קרא לכמה מידידיו ונפרד מהם, ואחר כשבוע וחצי עזב את העולם.

פרסום ראשון ובלעדי: רבי סנדר (מימין) מלווה את רבינו בשנותיו הצעירות

ישוב הדעת

לכשתמצי לומר על רגל אחת: זהו הלימוד הגדול ביותר שלמד רבי סנדר מרבינו זצ"ל, ששימש לו כאב לכל דבר. **ישוב הדעת בלי לאבד את העשתונות!** המסתופפים בצילו של רבינו ידעו כי בכלל מעלותיו הרבות שהיו לו, בלט רבינו במעלה חשובה מאין כמותה: רוגע וישוב הדעת. בעתות מתח, זמני מצוקה, שעות קשות ומבולבלות, הוא לא איבד את השפיות אלא נהג בישוב הדעת וברוגע, לעשות מה שצריך.

ומעלה זו זכה רבי סנדר לקבל בירושה מרבינו, וכפי שהראה דוגמא אישית בימי האחרונים, בעיתות שרובם של האנשים מתבלבלים מרוב מתח ופחד, ישב רבי סנדר ברוגע ובשלחה, ופקד על משמרתו - משמרת ביתו.

כאילו ילדו

ילד בן 4 בלבד היה אלכסנדר סנדר הלוי פרייזלר להוריו בגבעתיים. בפתע פתאום נבל"ע אביו רבי אברהם יעקב ז"ל לבית עולמו, ואמו שתח" לאוי"ט, בגבורת נפש עצומה חינכה את ארבעת ילדיה לתורה ומצוות. כאשר בגר רבי סנדר חיפש דמות רוחנית גבוהה שניתן יהיה להתייעץ איתה על כל נבכי החיים, הוא הגיע לבני ברק ובמשך תקופה ארוכה הסתופף בצילו של מורן רה"י הגרא"מ שך, שבשלב מסוים אמר לו, מחמת עול הציבור שמוטל עלי איני פנוי מספיק, טובתך היא שתלך אל רבי חיים ורעייתו הרבנית ע"ה, תשאל אותו כל מה שאתה צריך, והרבנית תסייע לך.

רבי סנדר לא המתין, הוא מיד הלך לרחוב רשב"ם, וסיפר להרבנית את הדברים, ולאחר מכן לרבינו, וכל השאר כבר הסטוריה: רבינו קירבו באופן מופלא, עמד לימינו לכל שאלה והדרכה, החדיר בו ראת שמים ודקדוק ההלכה, חיבוב המצוות וזריזות בעשייתם, והרבנית ע"ה אירחה אותו כאם מסורה ועד ליומה האחרון היתה לו לכתובת לכל דבר וענין.

גם הגה"צ רבי משה טורק זצ"ל שימש כרבו הרוחני של רבי סנדר, והיה מדרוך אותו ומייעץ לו בכל צעד ושעל בחינוך התלמידים, ובמשך עשרות שנים היה רבי סנדר קובע איתו בצוותא כל יום שישי ללבן יחדיו את שאלות שהשעה צריכה להם.

הבן "הלוי"

כאמור, רבינו קירב את רבי סנדר בכל מאודו, כשהגיע עונת 'האיש מקדש' סייע בעדו למצוא שידוך, ושמחת הקידושא רבה שבת האפורוף נערכה בבית רבינו, ובדרכו לחופה שימש רבינו כשושבין במקום אביו ז"ל.

במשך הזמן אף הורה לבנו הצעיר רבי שאול שליט"א לקבוע חברותא יומית עם רבי סנדר. חברותא זו נמשכה עד לתקופה האחרונה, כשבמהלכה זכו לסיים את הש"ס, ורבינו הגיע להשתתף בשמחת הסיום.

לאחר נישואיו של רבי סנדר, נטל רבינו דף ועט וכתב לו המלצה אישית להיות מחנך, ובזכות זה הוא התקבל מיד לשמש כמחנך בתלמוד תורה אור מרדכי בשכונת רמת אהרן שבבני ברק, ולאחר מכן בתתי"ם נוספים, ומאז כל חייו הפך התואר "המלמד" או "המחנך" לשם נרדף לר' סנדר פרייזלר.

את מקום תפילתו בבית הכנסת 'לדרמן' קבע רבי סנדר צמוד לרבינו, כבנו ממש, ומתפללי בית הכנסת שהחלו להתרגל לכך שכן-בית חדש נוסף למשפחת קניבסקי, היו אומרים בצחות כי "לרבי חיים יש בן שהוא לוי"...

חייל נאמן

"סנדר עושה כל מה שאומרים לו" התבטא פעם רבינו. ואכן רבי סנדר היה צייתן במלוא מובן המילה לכל הגה היוצא מפייהם של גדולי הדור. הוא האמין באמונה תמימה ושלמה שכל דבריהם כגחלי אש, והיה זהיר בכבודם עד מאוד.

רבינו גם נתן בו אמון לשליחויות שונות. ונוסף על זה, במשך מספר שנים זכה רבי סנדר לשמש לעיתים קרובות כנהג של רבינו לאירועים ושמחות שנערכו בשעות הערב. הסכמה גדולה מזו לאורח חייו של רבי סנדר - אין צורך!

רבי סנדר עם אחד מתלמידיו במחיצת רבינו

"אחותי הרבנית שטיינמן"

כמו שנהג רבי סנדר ברבינו והרבנית ע"ה כאב ואם, כך גם הרגיש אח אמייתי לכל בניו ובנותיו של רבינו. במשך שנים ארוכות נהג לבוא בכל יום שישי בצהריים אל "אחותו הגדולה" הרבנית שטיינמן ע"ה ולטעום ממאכלי השבת. הוא היה פותח את דלת הבית באופן טבעי, תוך שהוא מכריז בשמחה על בואו, ושואל בקול רם "היכן אחותי הגדולה?!"...

לאחר מכן היה נכנס לחדר השני להתייעץ עם "גיסו הגדול" רבי שרגא שטיינמן, והיה משתף אותם בכל מה שעובר עליו.

לא לחינם, חמשה ימים לפני הסתלקותו כשביקר בחדרו בבית החולים "הגיס רבי שרגא", התרגש מאוד רבי סנדר ואמר לו: הנה השנה לא רק שלא זכיתי לקיים את מצות סוכה, אלא אפילו לראות סוכה בעיני לא ראיתי, כי איני יכול לצאת מהחדר, ולכל הפחות אני רואה אתכם".

אבל יחיד

מערכת הגליון 'דברי שיח' עושה לעצמה אבל יחיד. רבי סנדר היה החלוץ הראשון לפני למעלה מעשרים שנה, שהיה מחלק לתלמידיו כמעט מידי שבוע עלון שבועי בכתב ידו עם חידוש או סיפור על פרשת השבוע, מהספר טעמא דקרא של רבינו, או מה ששמע בעל פה. וכשהחל לצאת הגליון 'דברי שיח' שמח רבי סנדר מאוד, והיה מעודד אותנו על היוזמה, ולעיתים אף היה משתמש בזה לשיעוריו המאלפים שהיו מוקלטים במערכת 'קול הלשון'.

ת.נ.צ.ב.ה.